

Záruky původu energie: jak jednoznačně podložit původ spotřebované energie

Stále větší počet lidí a firem vyžaduje, aby jimi spotřebovávaná energie měla určité vlastnosti: aby elektřina byla z obnovitelného zdroje, někdy dokonce z určité lokality, nebo nízkouhlíková... Za tímto účelem byl v jednotlivých státech Evropy zaveden systém tzv. záruk původu energie.

Foto: OTE, a. s.

Bc. Martina Gabriel,

vedoucí odboru Správa záruk původu a čistá mobilita ve společnosti OTE, a. s., v níž svými aktivitami přispívá k rozvoji enviromentálních produktů na českém i zahraničním trhu s energiemi. Absolvovala magisterské studium na Sciences Po v Paříži a bakalářské studium na IMS FSV UK.

více na
www.ote-cr.cz

Počátky transparentního prokázání spotřeby zárukami původu energie lze najít již v evropské směrnici z roku 2001, další směrnice přinesly upřesnění celého systému.

V ČR je vydáváním záruk původu a zajištěním jejich evidence pověřen už od roku 2005 operátor trhu (OTE, a. s.). Za tím účelem OTE provozuje Evidenci záruk původu (EZP), která umožňuje spravovat záruky původu během jejich celého životního cyklu: vydání, převody (tuzemské i zahraniční) a uplatnění – vše v elektronické podobě.

Dle české legislativy je záruka původu energie v EZP vydávána na energii vyrobenou v ČR – elektřina, biometan, teplo, vodík – a dodanou do příslušné soustavy. Záruka původu se vydává za období jednoho kalendářního měsíce, a to nejméně v hodnotě 1 MWh nebo v jejích celých násobcích.

K vydání dochází na žádost výrobce v návaznosti na výrobu a dodávku energie do příslušné soustavy. Výrobce musí být držitelem účtu v EZP, a tedy být registrovaný v systému operátora trhu. Každý měsíc musí výrobce operátorovi dodat potřebné výkazy – měsíční výkaz s množstvím vyrobené energie a energie dodané do soustavy, případně i výkaz paliv. Na základě toho vzniká v systému nárok na určitý počet záruk původu, které si výrobce může v EZP vydat a které jsou platné 12 měsíců od konce období výroby.

Poslední legislativní úprava (Lex OZE III) přináší od 1. 1. 2026 změnu pro určené podporované výroby: záruky původu z těchto výroben budou automaticky vydány na účet státu a nabízeny prostřednictvím EZP k prodeji v aukci záruk původu. V případě záruk původu biometanu prováděcí právní předpis teprve stanoví, zda záruky původu biometanu operátor trhu nabídne k převodu prostřednictvím aukce, nebo budou na žádost povinně vykupujícího plyn přímo převedeny na jeho účet za cenu stanovenou ERÚ.

Závěrečnou fází životního cyklu vydané záruky původu představuje tzv. uplatnění (zrušení) držitelem účtu pro zákazníka: konkrétní záruka původu je „použita“ ke konkrétní spotřebě. EZP vygeneruje tzv. prohlášení o uplatnění záruky původu, které obsahuje příslušné

informace o vyrobené energii a o její spotřebě a je opatřeno ochrannými prvky zaručujícími jeho neměnnost. Každou záruku původu lze uplatnit pouze jednou, což je zajištěno celkovým nastavením systému EZP a ochrannými prvky na prohlášení o uplatnění; cílem je zamezit tzv. double countingu / claimingu.

Uplatněné záruky původu zároveň slouží operátorovi trhu pro zveřejnění zbytkového energetického mixu. Ten využívají např. dodavatelé pro poskytnutí informací zákazníkovi o podílu jednotlivých zdrojů energie na celkové směsi paliv obchodníka s elektřinou nebo výrobce elektřiny.

Záruky původu elektřiny a plynu lze převádět: mezi držiteli účtu EZP v rámci ČR, ale také přeshraničně, a to prostřednictvím centrálního tzv. hubu Asociace vydavatelů záruk původu (AIB). Systém operátora trhu je s ním propojený od roku 2016 pro elektřinu, od roku 2024 i pro plynárenství.

Přeshraniční převody záruk původu elektřiny nejsou závislé na aktuálních objemech přeshraničních toků elektřiny. Přeshraniční převody (obchody) s biometanem jsou o něco složitější, protože jsou spojené s povinností obchodujících subjektů prověřit, zda daný biometan splňuje podmínky potřebné k plnění národních cílů v oblasti obnovitelných zdrojů.

Zájem o záruky původu roste: v roce 2024 jich bylo pro spotřebu v ČR uplatněno o 32 procent více než rok předtím. Výrazně také stoupl počet mezinárodních příchozích i odchozích převodů. K tomu přispívá i role operátora trhu, který uživatelům EZP nabízí inovativní funkcionality a uživatelská rozhraní. Další změny připravuje OTE pro držitele účtu s účinností od roku 2026 v návaznosti na Lex OZE III, včetně zavedení aukcí záruk původu, které držitelům účtu umožní záruky jak kupovat, tak prodávat. To vše s cílem podpořit likviditu a transparentnost v obchodování se zárukami původu a tímto i přispět k naplňování primárního cíle, tedy prokazování původu spotřebované energie jejím spotřebitelům. ■

Martina Gabriel